

מדינת ישראל

משרד החינוך

- א. סוג הבחינה: בגרות לבתי-ספר על-יסודיים
ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה: קיץ תשס"ב, 2002
מספר השאלון: 905031
לנבחנים אקסטרניים – 03

חיבור עברי

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שלוש שעות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בבחינה זו שישה נושאים (1-6).
נושאים 1-4 כוללים קטעים לקריאה;
נושא 5 כולל מובאה; נושא 6 ללא טקסט מלווה.
- עליך לכתוב חיבור (בהיקף של 2-3 עמודים) על אחד מהנושאים = 100 נקודות.
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- ד. הוראות מיוחדות:
(1) הקפד לציין את מספר הנושא שבחרת, ולהעתיק את כותרתו.
(2) הקפד על כתב ברור ועל תקינות הלשון, על כתיב נכון ועל פיסוק הגיוני.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רישום טייטות כלשהן על דפים מחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה! רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה.
ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

בבחינה זו שישה נושאים (1-6).
בחר באחד הנושאים וכתוב עליו חיבור (בהיקף של 2-3 עמודים).
הקפד לציין את מספר הנושא שבחרת ולהעתיק את כותרתו.

שים לב:

נושאים 1-4 כוללים קטעים לקריאה; נושא 5 כולל מובאה.
יש לכתוב חיבור בזיקה לקטע או למובאה ועל-פי ההנחיות.

נושא 1: העיתונות בחברה הדמוקרטית

במאמר שלפניך מוצגת ביקורת של הכותב על העיתונות.
כתוב מאמר ובו הציג את תפקידי העיתונות בחברה הדמוקרטית.
במאמרך הציג על הביקורת של הכותב, ודון בשאלה אם העיתונות ממלאת את תפקידיה.
לביסוס טענותיך תוכל לשלב דוגמאות ממדורים שונים בעיתונות (פוליטיקה, ספורט, תרבות, כלכלה וכיו"ב).

הציבור רוצה לדעת

(מעובד על-פי מאמר מאת ס' יזהר, ידיעות אחרונות, 20/9/1995)

שלוש סממאות הולכות היום בראש כל חוצות: שהציבור רוצה לדעת, שזכות הציבור לדעת, ושחופש העיתונות הוא קודש.

איש לא שאל את הציבור אם הוא רוצה לדעת ומה הוא רוצה לדעת, ויש דברים שאין לציבור זכות לדעת ואינם עסקו, וגם חופש העיתונות הופך לעתים מקודש לאשפת רכילות ולחיסוט מאוס. אלא שצריך, אומרים לנו, לקבל הכול ובלבד שישמר תפקידה של העיתונות ככלב השמירה שלנו, ושאפילו אם רק פעמיים-שלוש בשנה יקום וינבח ויזעק ויזעיק ויתריע, אין דבר אם כל השנה יהיה כלב אשפתות.

כי כשקונה אדם חבילת עיתון, מה הוא מקבל? חבילת מודעות, קודם כול, שמתוכן פה ושם מציצים גם כותרות, מאמרים, כתבות ותמונות. האם את זה רצה הציבור לדעת? אבל מי שואל אותו? – רק מנחשים את רצונו, ומשערים את סקרנותו לרכילות, את עייפותו המבקשת בידור קל, את כעסו ותסכוליו המחפשים שעיר לעזאזל ואת התענגותו על הידיעה שגם גדולי הגדולים הם בסך-הכול בני-אדם. כך מצטיירת דמות קורא העיתון כאדם שמחפש גירוי מהיר וסיפוק קל, חצי משועמם וחצי מתבדר, שלא סומכים כל כך על ערנותו ועל בינתו, כי עיתון הוא לא בשביל ללמוד לימודים, אלא בשביל להעביר בו מבט מחפש משהו ולהתאכזב ולזרוק [...]

מובן שלא כל העיתונים שווים, ומובן שאין לכרוך יחד גם את פיסות העיתון שמביעות דעות וטוענות טענות. עורכי העיתונים האלה מפרסמים מאמרי דעות לא מפני שהציבור רוצה לדעת, אלא מפני שהם רוצים בוויכוח ציבורי, אבל זו רק פינה קטנה של איכות בתוך השוק הגדול, הרודף פופולריות ורץ אחר אותו "הקורא המצוי" [...]. כיוון שכך, לא המידע הוא במרכז עניינו של העיתון, אלא סיפוק מה שרוב הקוראים מבקשים, ולא מה שהם מבקשים, אלא מה שמנחשים שהם מבקשים [...]. למרות כל זה העיתון הוא שעמוס די גדול, ותראו איך מדלגים בו והופכים מדף אל דף וכבר גומרים [...].
אם נרצה ואם לא, אם נסכים לאמצעי החשיפה או נסלוד מהם – זה כלב השמירה שלנו. אלא מה? אלא שאפילו אם כלב שמירה לציבור הוא רעיון טוב ונחוץ, מה קורה כאשר מכלב שמירה נשאר לנו רק כלב, ולא עוד אלא שהוא מפורעש למדי?

נושא 2: די לאלימות

בתקופה האחרונה חל גידול בהיקף האלימות בחברה הישראלית. כתוב מאמר ובו הציג את תופעת האלימות בחברה הישראלית, כפי שהיא באה לידי ביטוי בתחום אחד או יותר, כגון בית-הספר, ספורט, נהיגה, מקומות ציבוריים וכיו"ב. במאמרך פרט את גורמי האלימות, והצע דרכים לצמצומה. היעזר בקטע.

זרע האלימות

(מעובד על-פי מאמר מאת י' לונדון, **קשר עין**, אוגוסט-ספטמבר 1999)

בחברה הישראלית יש תנאי קיום שהם קרקע להתפתחות של אלימות. עם התנאים האלה נמנית העובדה שישראל היא חברה לוחמת [...] בנוסף יש בחברה הישראלית גורמים מדרבני אלימות, שאפשר לאתרם על-ידי השוואה בינה לבין חברות אחרות: ארצות הגירה אלימות יותר מארצות שאוכלוסייתן יציבה, וכך גם חברות מוכות אבטלה, חברות העוברות במהירות מאורח חיים מסורתי לאורח חיים מודרני, חברות שעוברות עיור מהיר, אוכלוסיות צפופות ואוכלוסיות מגוונות מבחינה תרבותית. בליל התרבויות גורם לכך שהבריות מתקשים לפענח את צופני ההתנהגות של זולתם [...]

תנאים אחרים המעודדים אלימות הם מאפיינים מסוימים של החברה הישראלית. אחד מהם הוא הערצת הספונטניות והבוז לאיפוק. תכופות אנחנו משבחים את עצמנו על ישירותנו הבוטה..., על קוצר הרוח הנתפס כערנות, על הצעקנות ועל היעדר היכולת להקשיב. ההליכות האלה נראות לנו כמתיישבות עם דיוקנו של האדם המשוחרר, שאינו מכבד את המוסכמות: דיוקן היהודי החדש, שהיפוכו הוא המשכיל היהודי ההססן, "הגלותי" [...]

עוד דימוי ישראלי הוא "האיש העומד על זכויותיו". העלבון החרף ביותר במילון העברי הוא "פראייר", כלומר מי שאינו מקפיד על מעמדו ומרשה לזולת לרמותו ולהשפילו. כדי להימנע ממעמד ה"פראייר", צריך להגיב מיד במלוא התקיפות ואפילו בהפרזה המובילה מיד להסלמת העימות [...]

ומה אפשר לעשות?

בית-הספר הוא כמעט המקום היחיד שבו החברה המאורגנת יכולה להשפיע על תכונותיה שלה, ולפיכך נדרשת תכנית לימודים שתאמן את החניך לכיבוש הכעס. אני מדבר על אימונים ולא על הטפות מוסר [...]

נושא 3: קליטת עלייה

העלייה לישראל ממדינות שונות לא פסקה מעולם. העולים בגלי העלייה השונים נתקלים בקשיי התאקלמות בארץ. המכתב שלפניך נכתב בידי מורה אמריקנית, פאני שוער שמה, שעלתה ארצה בשנת 1925.

כתוב מאמר ובו הציג את הקשיים שנתקלים בהם עולים המגיעים לארץ ממדינות שונות. היעזר בדבריה של כותבת המכתב ובמצבים המוכרים לך. הצע דרכים שבעזרתן גורמים שונים, כגון הפרט, החברה והמוסדות, יכולים לסייע לעולים להתמודד עם הקשיים.

מכתב מפאני שוער לרבקה לץ (תל-אביב, 1 בספטמבר 1925)

(מתוך מאמרו של ע' מנדלסון, **קתדרה**, כתב-עת לתולדות ארץ-ישראל ויישובה, תמוז תשנ"ד, יוני 1994)
[המכתב נכתב במקור באנגלית ותורגם בימינו לעברית]

בְּקִי יקירתי,

אני בארץ-ישראל, בתל-אביב, בין יהודים בלבד המדברים עברית בצורה נפלאה ומוזיקלית – ואף על פי כן אני בודדה, וכמה פעמים הייתי על סף בכי (תשמרי על זה בסוד). אין לך מושג עד כמה אני מתגעגעת אל הבית ואלייך, כמה קשה להתרגל לחיים חדשים, אקלים חדש, אנשים חדשים. [...]

בשביל רוב התושבים בארץ החיים אינם חלום תחת עצי הדקל והגפן, אלא מאבק קשה עד למאוד, לכן האנשים קשוחים והילדים קשוחים מילדות. [...]

בעקבות כמה שיחות אקראי שניהלתי כאן עם אנשים שפגשתי, גיליתי כי הבחורות האמריקניות מאוד לא אהובות כאן, כי הן אינן לומדות את השפה ואינן יודעות דבר על העם ועל התנאים כאן. לעומת זאת הנוער של ארץ-ישראל מהווה עבורי השראה. כה חזקים הם, שחומי עור ויפים, והעברית השגורה בפייהם נהדרת, אך הם מחוספסים בהתנהגותם. [...]

הלוואי שהיה לי כסף, כי אז הייתי מטיילת בארץ והייתי לומדת ומכירה אותה. אך עליי להיות חסכנית כי החיים כאן יקרים, והאוכל יקר מאוד מאוד.

יש לי חדר על שפת הים, והים יפה הוא ומסלק את כל הקשיחות שרואים במשך היום. בלילה כל העיר – המוני צעירים – מטיילים לאורך שפת הים, שותים תה, קפה וגוזז בבת-הקפה הקטנים שעל שפת הים.

רוב הצעירים והצעירות הם חלוצים, ואם חשבתי שהייתי מסוגלת להיות חלוצה, כעת אני משוכנעת כי לא הייתי יכולה לעשות זאת יותר משבוע. [...]

כעת אני מעוניינת בעיקר ללמוד את השפה. אפשר להסתדר כאן בידיש, רוסית, פולנית ואנגלית, אך העברית היא השפה הנפוצה ביותר, והילדים מדברים רק עברית. מכתביי אלייך, יקירתי, יהיו להבא בעברית. [...]

הלוואי שיכולתי לכתוב מכתב אופטימי יותר, אבל זה המצב. אמנם עלי להרגיש מאושרת על שבאתי, ובוודאי אראה את הדברים באור חיובי יותר עוד מעט, אך אני מתפלאת שכל מכרינו היו כה נלהבים ותיארו את המצב כאן באור כה נוצץ.

אכתוב שוב בקרוב.

באהבה ודרישת שלום לכולם,

פאני

נושא 4: מעורבות תושבים במקום מגוריהם

הקטע שלפניך מתאר פרויקט של שיתוף תושבים באיתור בעיות בעירם ובגיבוש פתרונות להן. כתוב מאמר ובו הציג תחום אחד או יותר (כגון תחבורה, תרבות ובידור, איכות הסביבה, תכנון פני העיר, תעסוקה), הראויים לשיפור ביישוב שבו אתה גר. במאמריך תאר את הבעיות בתחום או בתחומים שבחרת. הצע דרכים שונות לפתרון הבעיות, וביניהן גם דרך/דרכים המשלבות את התושבים בפתרון.

תושבים יוכלו להשתתף בקביעת סדר היום של יישובם

(מעובד על-פי מאמר מאת מ' מועלם, הארץ, 23/1/2002)

בימים הקרובים תצא מועצת רמת השרון במסע פרסום מקומי, שיקרא לתושבים להשתתף בקביעת חזונו של היישוב ל-30 השנים הבאות. התושבים יוזמנו להשתתף במפגש, שבו יוצג בפניהם לראשונה המונח "סדר יום מקומי למאה ה-21" [...]

הפרויקט כבר בוצע במקומות אחרים בעולם. רמת השרון היא הרשות הראשונה בישראל המאמצת את הפרויקט, ואליה יצטרפו בעוד חודשים ספורים גם מגדל העמק ותמקרה. הפרויקט מבוסס על ההנחה שיש קשר בין בעיות סביבתיות עירוניות לבעיות חברתיות וכלכליות, ולכן פתרון לבעיות אלה ימצא רק על בסיס של שותפות מלאה בין שלושת מרכיבי החיים העירוניים – הרשות המקומית, התושבים והמגזר העסקי. התושבים והרשות המקומית יחברו יחד תכנית להשגת היעדים, ויקבעו את אופן הפיקוח על הדרך להשגתם [...]

בשלב הראשון יוזמן הקהל הרחב להשתתף בכינוס הפתיחה, ובו יוצגו בפניהם הפרויקט ולקחי יישומו בערים שונות בעולם. אחרי כן, יחולקו התושבים לקבוצות עבודה, וכל קבוצה תכין מסמך שיציג את הבעיות המרכזיות שבעיר [...]

מארגני הפרויקט מציינים כי בעיית זיהום האוויר משותפת לרשויות מקומיות רבות בעולם. תושבי סן פרנסיסקו ארגנו הסעה משותפת של ילדי העיר לחוגים כדי לצמצם את זיהום האוויר. תושבי העיר בולוניה שבצפון איטליה צמצמו ב-10% את מספר כלי הרכב הפרטיים שהורשו להיכנס לעיר. כמו כן הם הפעילו הסעות מאורגנות למקומות עבודה ולמוסדות חינוך. בעקבות פעולות אלה, פחתה מאוד פליטת הפחמן הדו-חמצני בעיר [...]

נושא 5: ערכה של חברות

"טובים השנים מן האחד... כי אם יפלו האחד יקים את חברו, ואילו האחד שיפל ואין שני להקימו." (קהלת, ד', ט"ז)

במובאה זו בא לידי ביטוי אחד היתרונות של חברות בין בני-אדם.

כתוב מאמר ובו הציג את ערכה של החברות בחיי האדם.

במאמרך פָּרט מצבים שונים שבהם האדם נזקק לחברו. בסס את דבריך על דוגמאות מניסיוןך האישי, מן הספרות, הקולנוע וכיו"ב.

נושא 6: התפתחות מדעית-טכנולוגית

בעשורים האחרונים חלה התפתחות מדעית-טכנולוגית אדירה בתחומים שונים.

כתוב מאמר על ההתפתחות שחלה באחד או ביותר מן התחומים האלה: רפואה, הנדסה גנטית, טכנולוגיה בשימוש ביתי, חקלאות.

במאמרך הציג כמה שינויים או חידושים בתחום או בתחומים שבחרת, ותאר את השפעותיהם על חיינו.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך